Inbreng actiegroep van vrouwen die een verkrachting hebben meegemaakt bij de internetconsultatie voor de Wet seksuele misdrijven

31 mei 2021

Inhoudsopgave

Introductie 3
1. Marcelle 4
2. Loïs 6
3. L. 8
4. Lieke 11
5. Dya 15
6. Legien 16
Bijlage: Beeldverhaal Legien 22

Introductie

Uit onderzoek van I&O Research in opdracht van Amnesty International blijkt dat 19% van de vrouwen en 3% van de mannen heeft meegemaakt dat iemand hun lichaam binnendrong zonder instemming.[1] Sommige slachtoffers van verkrachting zijn zo dapper om hun verhaal te delen in tijdschriften, televisie-uitzendingen of social media. Er bestond echter nog geen groep die samen actievoert, pleit voor verandering en gesprekspartner is voor professionals en autoriteiten. Amnesty International heeft met dit doel een actiegroep bij elkaar gebracht van vrouwen die een verkrachting hebben meegemaakt[2] (hierna te noemen: actiegroep). Samen met deze actiegroep wil Amnesty dat de benodigde verbeteringen worden doorgevoerd in de verkrachtingswetgeving en beleid en dat er in de Nederlandse samenleving veel meer wordt gesproken over instemming bij seks, onder *#letstalkaboutyes*.

Amnesty International is ervan overtuigd dat er veel kracht uitgaat van de boodschap die de actiegroep uitdraagt. De deelnemers aan de actiegroep weten als geen ander tegen welke barrières je aanloopt als slachtoffer van verkrachting en hoe de wetgeving op dit moment onvoldoende bescherming biedt.

Voor deze bijdrage schreven de deelnemers van de actiegroep afzonderlijk van elkaar een inbreng bij de internetconsultatie voor de Wet seksuele misdrijven.[3] Zij delen hun ervaringen en adviezen voor het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Dit zijn hun eigen teksten, niet die van Amnesty International Nederland.

---

[1] I&O Research (2020) in opdracht van Amnesty International 'Hoe denken Nederlanders over verkrachting': https://www.amnesty.nl/actueel/ruime-meerderheid-nederlanders-vindt-seks-zonder-wederzijdse-instemming-verkrachting. Er is gevraagd naar penetratie zonder instemming omdat dit respondenten de gelegenheid geeft om na te denken over instemming bij seks of het ontbreken daarvan. Amnesty International gebruikt in communicatie-uitingen normaal gesproken het woord verkrachting.

[2] De actiegroep bestaat momenteel uit zeven vrouwen.

[3] De actiegroep schreef ook een inbreng bij het eerdere voorstel dat voor een internetconsultatie werd gepubliceerd. Vindplaats: https://www.internetconsultatie.nl/wetseksuelemisdrijven/reactie/96e40c02-772e-4c6c-bc96-940f2e7ae95b.

1. Marcelle

Toelichting bij de woordentekening

Na de eerste keer lezen van het nieuwe verbeterde wetsvoorstel was ik meteen enthousiast. Je leest er goed in terug dat de minister met bepaalde punten aan de slag is gegaan en zich er nog meer in verdiept heeft. In het voorstel lees je zeker terug dat er is geluisterd naar ons, naar professionals en naar instanties die veel te maken hebben met slachtoffers van seksueel geweld. Ik ben daar heel blij mee!

Vandaar dat mijn tekening ook een positief vak heeft. Een vak waarin te zien is van hoe ver we komen. De omslag van seks tegen de wil, naar het bij de naam noemen van het delict: alles is **verkrachting**. In de toelichting komt ook duidelijk naar voren dat **de lichamelijke integriteit** steeds meer centraal komt te staan. Je ziet ook dat er gekeken is naar het Verdrag van Istanbul. Nederland komt steeds meer in de buurt van de zaken die in dit verdrag staan. Aangezien Nederland dit ook heeft ondertekend, is dit mooi dat de wet hier steeds meer vorm krijgt.

Soms gaat het in het nieuwe wetsvoorstel nog met regelmaat over 'het niet willen' of 'het niet oké vinden'. Ik wil met het tweede vak benadrukken dat het in de kern moet gaan over: **'instemming'**. Dit lees je niet altijd expliciet terug. Ik vermoed wel dat dit bedoeld wordt. Zeker als je leest over de kernwoorden: **vrijwillig en gelijkwaardig**. Wat mij betreft zijn deze woorden alles zeggend, heel belangrijk maar ook meteen vrij breed interpreteerbaar. Bij deze zaken is en blijft het moeilijk, vandaar dat ik hier nogmaals benadruk dat '**consent**' van belang is en we hierover moeten blijven praten met elkaar.

In het laatste grootste vak staan de vragen die voor mij nog openstaan. Soms zijn het vragen, soms verbeterpunten. **De 70% staat voor het percentage mensen dat een freeze reactie krijgt tijdens een verkrachting**. Dit is zo groot aanwezig. Dit was voor mij ook de reden waarom ik ermee naar buiten kwam in de Zembla uitzending: 'Verstijfd van Angst', op 28 maart 2019. Ik kende dit niet en dacht altijd dat ik de enige was. Ik wilde bereiken dat Nederland hier meer kennis over kreeg en dat er mensen waren die zouden denken: ik ben niet alleen, de reactie die ik kreeg tijdens mijn verkrachting is de natuur, dit gebeurt als je brein in een gevaarlijke situatie terecht komt. En niet alleen voor slachtoffers. Deze kennis is ook van groot belang voor de omgeving. **Victim blaming** is nog steeds een groot probleem.

Vandaar dat ik aandacht blijf vragen voor **de bevriesreactie**. Het is voor mij niet duidelijk waar de grens ligt. **Wanneer valt deze reactie onder de schuldvariant en wanneer onder de opzetvariant?** Dit is niet helder genoeg. Als ik het projecteer op mijn situatie en die van velen om mij heen, is het nu straks na de wijziging, nog niet duidelijk waar mijn verkrachting onder valt. Het zou niet verkeerd zijn deze varianten te 'testen' op bestaande casussen of voorbeelden. Daarnaast vraag ik me af of '**verjaring**' bij een schuldverkrachting nodig is. Is verjaring überhaupt iets wat passend is bij een verkrachting? Een verkrachting is iets wat naar mijn mening op zichzelf staat en zich niet laat vergelijken met andere delicten. Het gaat zo diep in mensen zitten en heeft een heel ander proces in iemand. Vanwaar de verjaring is dus mijn vraag?

Tot slot vraag ik me af waarom (als ik het goed lees) je voor **een opzettelijke aanranding** een hogere straf (6 jaar) kunt krijgen dan bij de schuldverkrachting (4 jaar). Mij lijkt dit niet in verhouding en ik ben benieuwd hoe hiertoe gekomen is?

2. Loïs

Geachte heer Grapperhaus,

Allereerst wil ik u van harte bedanken voor de kansen die u ons geeft om als actiegroep met u in gesprek te gaan, en het luisterend oor dat u biedt m.b.t. het wetsvoorstel. Het is ook een ruime vooruitgang in de Nederlandse wetgeving dat er wordt geluisterd naar de mensen waar de wet daadwerkelijk op van toepassing is. Met het aftreden van Turkije uit het Istanbul verdrag, is het des te meer van belang dat een land als Nederland werkt aan deze wetgeving. Een wetgeving dat niet alleen slachtoffers gehoor geeft maar ook een voorbeeld is naar de samenleving.

Bij deze wil ik wederom reageren op het nieuwe voorstel. Om te beginnen vind ik het goed dat actuele vormen van seksueel geweld zoals online seksueel misbruik, en seksueel geweld na bijvoorbeeld Tinder dates ook wordt meegenomen in het voorstel. Ook draait de wet om het ontbreken van ''consent'', toestemming staat centraal i.p.v. het hebben moeten zeggen van ''nee''.

Verder heb ik nog wel wat vragen, over onderwerpen die ik niet goed terug kon vinden in het voorstel of nog vragen over had. Allereerst ''Stealthing'': Stealthing is een handeling waarbij een persoon stiekem een condoom afdoet tijdens seksuele penetratie, of beschadigt voorafgaand aan seksuele penetratie, terwijl zijn sekspartner alleen instemming heeft gegeven om met condoom beschermde seks te hebben. Ook wel, gedwongen onveilige seks.

In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk is stealthing anno 2020 ook strafbaar gesteld als seksueel misbruik. Hier is namelijk geen instemming/consent voor gegeven. Ook wordt het slachtoffer hiermee blootgesteld aan eventuele soa's, zoals HIV/AIDS, of ongewenste zwangerschappen. Mijn vraag luidt dan ook: wordt dit met het nieuwe wetvoorstel strafbaar gesteld als seksueel misbruik?

Verder de welbekende vraag met betrekking tot de verjaringstermijn. Ik begrijp dat u te maken heeft met een systeem van maximumstraffen en verjaringstermijnen waarmee u moet werken. Echter wil ik u toch meegeven hoe moeilijk het is als slachtoffer om binnen een bepaalde tijd aangifte te doen van seksueel misbruik. Als voorbeeld wil ik geven Artikel 245: ''Seksueel misbruik van geestelijk of lichamelijk onmachtige personen'' en Artikel 244: Seksueel misbruik van functioneel afhankelijke personen'' met beide 12 en 20 jaar verjaringstermijn. In dit geval is het al extreem lastig om los te kunnen komen van de persoon waarvan zij afhankelijk zijn.

Ik werk momenteel in een vrouwenopvang, waarbij vrouwen te maken krijgen met o.a. seksueel geweld. De spiraal van geweld is een spiraal die gemiddeld 20 keer wordt herhaald voordat het wordt verbroken en nieuwe stappen kunnen worden ondernomen. De meeste slachtoffers blijven soms wel 20 jaar met dezelfde partner omdat zij afhankelijk zijn gemaakt, en gemanipuleerd tot zij geloven dat ze niks waard of zelfstandig kunnen zijn. Het doet mij pijn om te zien dat zelfs met de nieuwe wetgeving, die veelbelovend is, zij alsnog niet de kans zouden krijgen om aangifte te doen wanneer zij hier klaar voor zijn. Dit kunnen mensen zijn die geestelijk of lichamelijk onmachtig zijn, en ook nog eens afhankelijk zijn. Jaren therapie, zorg voor kinderen, druk en gevaar van partner of degene waar zij afhankelijk van zijn en een spiraal van geweld. Na zoveel jaren strijden en overleven, hebben zij dan niet meer het recht om aangifte te doen?

Net als u aan heeft gegeven zou ik het ook als prettig ervaren om nog een fysiek gesprek met u aan te kunnen gaan. Ik ben er van overtuigd dat wat wij als actiegroep te zeggen hebben, nog meer overkomt als wij het fysiek kunnen uitleggen.

Mocht u van series houden, zou ik u ‘’I may destroy you’’ adviseren. Hierin worden meerdere aspecten van seksueel misbruik met o.a. stealthing, seksueel geweld na tinder date, i.c.m. alcohol allemaal toegelicht. Verder is het ook een hele goede korte serie die 3 awards heeft gewonnen.

Hartelijk dank,

Loïs

3. L.

Toen ik op 28 december 2020 tijdens het terugkomen van bloedprikken plots oog in oog stond met mijn verkrachter, wie ik al 6 jaar niet meer gezien had, sloeg de ernst van wat het 'voorval' met mij als persoon gedaan had plots als een bom in. Jarenlang had ik met gemak 's avonds alleen naar huis gefietst, oogcontact gemaakt met vreemden en me dichtbij onbekenden bevonden en me veilig gevoeld. Maar toen ik na de onfortuinlijke ontmoeting bij de stoplichten naast het UMCG thuiskwam, raakte ik in blinde paniek. Het besef dat mijn adres online stond omdat ik ingeschreven sta bij de KvK, dat ik op de begane grond woon en dus makkelijk onderhevig zou kunnen zijn aan een inbraak, en dat mijn verschijning herkenbaar genoeg is om zonder moeite te kunnen achtervolgen ratelde zodanig door mijn hoofd dat ik, recent gebroken met mijn vriend, toevlucht zocht bij een lieve 'scharrel'. Ik douchte in totaal 3 keer, en heb de rest van de avond stilzwijgend op de bank gezeten. Toen ik de ochtend daarna wakker werd in zijn bed, en er 'seksueel contact' geïnitieerd werd, riep hij de situatie tot een halt om te vragen: "is dit oké, nu?".

Los van het feit dat ik de maanden na het stoplicht-moment (nog steeds) met een matige tot behoorlijke pleinvrees de deur uitga, ben ik erger geschrokken van mijn verbazing dat de 'scharrel' in kwestie die ochtend zo expliciet om goedkeuring had gevraagd. Ik wilde hem er bijna een appje over sturen, maar stopte mezelf omdat ik me bedacht dat het belachelijk was iemand te prijzen voor feiten welke normaal en aan de orde van de dag zouden moeten zijn.

Zo kom ik terug op de consultatie voor de Wet Seksuele Misdrijven. De onderzoeksplicht, welke hier namelijk in omschreven staat, is essentieel. Het nieuw opgenomen "besef van verantwoordelijkheid voor het eigen handelen en bewustzijn van het gedrag van een ander" zoals omschreven in het wetsvoorstel, in combinatie met het liggen van de verantwoordelijkheid bij degene die seksueel contact initieert om "in het oog te houden of wel of niet sprake is van een positieve wil bij de ander," is naast bemoedigend ook broodnodig. Wederzijdse goedkeuring en gelijkgestemdheid tussen seksuele partners moeten deel uitmaken van de heersende moraal (zoals het, aangetoond door onderzoek van Amnesty, blijkbaar al veelal doet), en de wet, waarnaar door politie en justitie gehandeld wordt, zou deze moeten handhaven. Echter mis ik in het voorstel nog steeds belangrijke terminologie, die niet alleen van belang kan zijn voor de maatschappelijke beeldvorming, maar ook voor het gesprek over verkrachting zelf alsook de politie en justitie die de wet uiteindelijk gaat handhaven.

CONSENT

In het laatste gesprek van de actiegroep met minister Grapperhaus, stelde ik de vraag: "wat valt er te verliezen als we consent wel omschrijven in de wet?", en deze vraag heb ik, na de vorming van het nieuwe voorstel eigenlijk nog steeds. Hierbij moet ik wel de kanttekening plaatsen dat deze vraag in het vorige gesprek opgevolgd werd door de opmerking dat doorvragen "op zijn minst moest worden aangestipt" wat dus nu, door middel van de omschreven onderzoeksplicht, het geval is. Alhoewel 'consent' (vrij vertaald: 'wederzijdse goedkeuring') niet woordelijk wordt gebruikt in het nieuwe wetsvoorstel, zijn de omschrijvingen in het voorstel in lijn met de definitie van consent. Dit feit wekt de volgende vragen bij mij op: waarom gebruiken we niet de (juiste) terminologie, die al jaren bestaat, in het wetsvoorstel? En waarom wordt hier geen concretere uiteenzetting van gegeven in het voorstel zelf? Hierbij gaan mijn zorgen niet per definitie uit naar de inhoud van het voorstel, maar eerder naar de personen en instellingen die deze wet zullen moeten gaan handhaven en in acties zullen moeten omzetten. Naar mijn idee kan het geen kwaad, in tegendeel: zal het juist bevorderend zijn, wanneer er een duidelijke uiteenzetting van consent in zo accuraat mogelijke taal in het voorstel wordt opgenomen. Politie en Justitie moeten een extensief begrip hebben (krijgen) van wat consent is: wanneer een situatie wel of niet oké was (en dit geldt al helemaal wanneer er dus sprake is van 3 verschillende varianten van verkrachting, waartussen dan op basis van kennis gedifferentieerd moet

worden). Hiervoor is uitgebreide en mogelijk langdurige training en voorlichting van handhavers (in welke vorm dan ook) een elementaire factor. Daarnaast is het voor het maatschappelijke debat belangrijk een term te kunnen hanteren om situaties te kunnen bespreken en omschrijven ("wat miste er dan?": "consent"). Ik betwijfel namelijk of termen zoals 'positieve wil' en 'wederkerigheid' door iedereen hetzelfde opgevat en gehanteerd gaan worden.

VARIANTEN:
En dan betreft de drie verschillende varianten: alhoewel ik van mening ben dat er inderdaad gedifferentieerd kan worden tussen 'vormen' van verkrachting, ben ik het nog steeds niet helemaal eens met de vormgeving van de wet zoals deze er nu ligt. Deze suggereert namelijk naar mijn idee het bestaan van iets als een 'verkrachting light', vooral als we hierbij de grote verschillen in strafmaten betrekken. De mate waarop ieder individu in onze actiegroep, de exacte omstandigheden van onze trauma's daargelaten, tot de dag van vandaag nog steeds de directe of indirecte gevolgen van het trauma ondergaat, suggereert echter iets heel anders. En dit vind ik zowel kwalijk als lastig, gezien ik begrijp dat het vormgeven van deze wet geen simpele onderneming is. Het doet me denken aan een passage uit een tekst die ik begin vorig jaar schreef over mijn verkrachting en hoe er doorgaans op mijn omgangswijzen (activisme, kunst, onderzoek) gereageerd wordt:

Men smeedde een cirkel van tin met een lintje

en graveerde er 'dapper' in.

Forceerde de speld door de huid op mijn borst

en liet me ermee paraderen alsof ik er trots op was.

"*Ik vind dat zo sterk en zo dapper van je"*

Wat had ik dan moeten doen?

Had ik moeten wegkwijnen, mezelf laten krimpen

of tot niets laten oplossen als boter in een wokpan?

Mezelf de ruimte in moeten schieten en imploderen onder het gewicht van de atmosfeer?

Hoe gaat men verder na een inbraak?

Een inbraak dus. Wij [de actiegroep] hebben allemaal een inbraak meegemaakt. Bij de ene inbraak werd er binnengevallen met een koevoet, en bij de ander was de deur niet goed op slot. Vooralsnog: géén uitnodiging tot inbraak. Wordt een inbraak niet ook altijd gelabeld als inbraak? Laat inbraak niet elk slachtoffer, los van de omstandigheden, achter met een onveilig gevoel in zijn/haar huis? Het zou toch vreemd zijn als er een fenomeen als schuld-inbraak in combinatie met opzet-inbraak zou zijn? Is inbraak niet altijd een heel bewuste activiteit? Weet je bij het binnentreden van een plek waar je niet bent uitgenodigd niet altijd heel bewust dat je niet bent uitgenodigd? Is verkrachting, het doorgaan na gemis aan toestemming, het niet onderzoeken van de wil van een ander, niet een heel bewuste inspanning? Laat het niet elk slachtoffer achter met een onveilig gevoel in zijn/haar eigen lichaam en omgeving?

Daarbij komt, op een persoonlijker vlak, dat juist vanwege mijn bevriezing en de 'vaagheid' rondom mijn verkrachting, ik niet precies weet of mijn verkrachter onder de schuld- of opzetvariant zou vallen ('aanmerkelijke kans aanvaarden'/'ernstige reden om te vermoeden dat de wil ontbrak': ik zei 'nee', maar wellicht niet heel duidelijk, en bevroor. - Later zou hij in de keuken zeggen: 'je mond zei nee, maar je ogen zeiden wat anders'). En dit is cruciaal voor mijn eventuele vermogen aangifte te kunnen (en durven) doen. De één kan namelijk verjaren, en de ander niet. Daarop heb ik het volgende te zeggen: verjaring, wanneer we het hebben over verkrachting, is ongevoelig jegens het slachtoffer. De traumarespons die een slachtoffer ondergaat maakt het namelijk niet altijd mogelijk om (op tijd) aangifte te doen. Daarnaast is het voor veel slachtoffers van verkrachting zo dat ze binnen de bekende omgeving, of zelfs binnen de huiselijke situatie verkracht worden. Als we een voorbeeld nemen van een vrouw die binnenhuwelijks verkracht is en daarnaast slachtoffer is van huiselijk geweld, kan het wel eens jaren duren voordat zij uit deze situatie komt en op een veilige manier aangifte kan doen. Of, als we kijken naar mijn geval, alsook dat van anderen uit de groep: soms duurt het jaren voordat je je realiseert dat je écht verkracht bent (slachtoffers geven zichzelf vaak de schuld of ontkennen het langdurig, daarnaast speelt victim blaming[1] ook vaak een rol, wat gelukkig genoemd wordt in het nieuwe voorstel). Ik zou echt adviseren de verjaring van het delict verkrachting (in welke vorm dan ook) te heroverwegen.

Daarbij komt ook (in elk geval in theorie) de suggestie dat op opzettelijke aanranding een hogere straf zou staan dan voor schuldverkrachting. Daar heb ik weinig over te zeggen. Dit kán niet de bedoeling van deze wet zijn.

Er is natuurlijk geen mogelijkheid een 'testperiode' aan te gaan voor een wetsverandering (die, laten we eerlijk zijn, ook best drastisch verandert). Toen we, tijdens een actiegroep-meeting, de onduidelijkheid betreffende de schuld- en opzetvariant bespraken, kwamen we niet alleen tot de conclusie dat het geheel vaag overkomt (vooral in combinatie met dingen als 'voorwaardelijke opzet') en tot eindeloze discussies kan gaan leiden, maar ook dat het voor het slachtoffer ingewikkeld geformuleerd wordt. Situaties waarop gedoeld wordt in de wetgeving moeten uitgebreider en duidelijker omschreven worden: 'wanneer is er voorbedachte rade en wanneer is iets niet opzettelijk?'.[2] Om een antwoord te krijgen op dergelijke vragen bedacht ik me, alhoewel er geen mogelijkheid is een 'testperiode' in te lassen, dat er wel een schatkist aan jurisprudentie beschikbaar moet zijn. Alhoewel verreweg de meeste gevallen van verkrachting niet eens in de rechtszaal terechtkomen, kan de minister wellicht wél kennis opdoen uit de informatie welke uit de bestaande jurisprudentie naar voren komt, en hoe de delictsvormen zoals door hem omschreven in het nieuwe voorstel, dan in de praktijk toegepast zouden worden. Een nog uitgebreider onderzoek zou gedaan kunnen worden bij de politie, of zelfs in samenwerking met slachtoffers die voorheen géén aangifte hadden kunnen doen (zoals deze actiegroep, bijvoorbeeld). Het lijkt me echter simpelweg een goede zaak de varianten eens toe te passen op verschillende (potentiële) zaken om te kijken wat de hanteerbaarheid (in de praktijk) van deze varianten eigenlijk is, daar ik denk dat dit lastig gaat worden (zoals het nu omschreven wordt in het voorstel).

Bijkomend was ik van plan hier te reageren op het memorie van toelichting, maar besef me dat ik inmiddels drie pagina's verder ben (oeps). Ik licht graag meer toe en moedig de richting waarin de vorming van de nieuwe Wet Seksuele Misdrijven momenteel lijkt te gaan van harte toe (echter met een aantal kritische kanttekeningen).

4. Lieke

Erkenning

In november 2020 kwam de media met onder andere de titel ‘alle onvrijwillige seks wordt strafbaar als verkrachting’. Voor het eerst voelde ik erkenning vanuit de overheid. Dat bevriezing een natuurlijke overlevingsreactie was van mijn lichaam.

Ik wil minister Grapperhaus hier enorm voor bedanken dat hij naar de slachtoffers, instanties, etc heeft geluisterd en het wetsvoorstel hiermee heeft aangepast in de goede richting.

Door deze aanpassing in het wetsvoorstel is bevriezing erkend als een van de overlevingsreacties, naast vechten en vluchten. Het laat zien aan de maatschappij dat wanneer men in een pure doodsangst zit, men bevriest.

Vraag opzet en schuldverkrachting

Ik heb een aantal vragen / opmerkingen rondom het wetsvoorstel: Hoe wordt het onderscheid tussen de schuld en opzetverkrachting rondom de bevriezing gemaakt? Wanneer kan er bewezen worden dat er sprake is van een opzet?

Hogere straffen bij verkrachtingen

Ik geef hier een schets van de situatie die mij is overkomen. Zoals u weet heeft men vaak een beeld dat seksueel geweld gepaard gaat met dwang en geweld.

Verkrachting in een relatie en machtsmisbruik

De meeste verkrachtingen beginnen met een normale ‘date’, band of een romantische relatie, waarbij het zich tegen de wil van het slachtoffer snel ontwikkelt in ongewenste intimiteiten. Dit is een zeer ernstige vorm van verkrachting waarbij misbruik wordt gemaakt van een vertrouwensband die is gecreëerd. Het is vaak ook moeilijk voor het slachtoffer om hiervoor uit te komen omdat de dader altijd zal beweren dat het slachtoffer er mee instemde, er was immers sprake van een (romantische) relatie met een bekende.

Dat was in mijn situatie ook het geval. De reisleider verkrachtte mij en heeft mij vermoedelijk gedrogeerd. Deze zin lijkt duidelijk en helder. Indien u een compleet verhaal hoort en leest, dan zult u denken ‘waarom heb ik (als een slachtoffer) zo gereageerd?’

Ik was op vakantie naar het buitenland (buiten EU) op groepsreis van een gerenommeerde Nederlandse reisorganisatie. De reisleider was een lokale reisleider die daar woont en werkt. Hij leidde ons drie weken door het land.

In eerste instantie flirtte hij en gaf hij mij aandacht. Ik vond hem op slag al leuk, een charmante spontane man die veel wist van het land.

Maar dat was schijn. De verkrachting was gewelddadig. Ik had ontiegelijk veel pijn en het bed was vol met bloed. Ik had geheugenverlies. Onder andere door het geheugenverlies was ik nogal in de war wat mij was overkomen en dat gevoel tijdens/erna dat is een niet te beschrijven gevoel. Alsof een stukje ziel van je is afgenomen. Automatisch gaat je lichaam hierna op een overlevingsstand, totdat je

terugkomt naar Nederland en last krijgt van herbelevingen en schaamte en schuldgevoel. Je probeert het leven op te pakken wat niet lukt. Ik durfde het niet te melden aan de groepsgenoten en aan de reisorganisatie. Sterker nog ik hield de schijn op dat hij een goede reisleider was door de diepe schaamte in mij. Het klinkt voor een buitenstaander misschien raar, maar het is zoiets dieps dat je eerst met jezelf moet kunnen verwerken.

In deze situatie was duidelijk sprake van machtspositie, groepsverhoudingen, misbruik van vertrouwen door aandacht etc, dwangmatig en gewelddadig handelen en vermoedelijk drogeren. En dan ben ik ook nog doof en was ik daardoor ook extra kwetsbaar en afhankelijk. Want de vertalingen deed de reisleider zelf (hij was zegmaar ook de tolk). Kortom: er was sprake van zowel seksuele als psychische mishandeling.

Klacht / schaamte en schuld

Uiteindelijk durfde ik te mailen naar de reisorganisatie. In eerste instantie mailde ik dat er sprake was van misbruik, en dat ik een vertrouwenspersoon wilde spreken. Ik werd afgewimpeld. Door schaamte en schuldgevoel durfde ik een lange tijd niet te mailen dat ik was verkracht en bagatelliseerde ik dat het een heel foute man is en sprake was van misbruik.

Pas na de eerste EMDR therapie durfde ik voluit te zeggen dat ik was verkracht zonder angst wat er gaat gebeuren. Ook al wist je altijd al van binnen dat je was verkracht. Maar hoe verklaar jij je eigen gedrag? Dat snapte ik niet van mezelf en ik schaamde mij zo enorm.

De reisorganisatie heeft mij heel lang niet serieus genomen. Dat had enorme impact op mijn leven. Nog steeds heeft dat impact. Zij hadden geen enkel empathisch vermogen. Hun reacties waren onder ander: 'zorg maar dat hij wordt veroordeeld in het buitenland' en 'wij hebben geen mening' en 'het is aan de lokale reisagenten want hij was niet bij hun in dienst' en 'hun lokale reisagente reageert niet eens' en 'de vermeende verkrachting zat immers niet in zijn takenpakket als een reisleider en daarom ook niet hun verantwoordelijkheid'. Belachelijk en zeer pijnlijk en vooral mensonterend.

Nooit had ik gedacht dat mensen zo onmenselijk konden reageren op zoiets heftigs. Ik stond helemaal versteld. Ik had steun en begrip zo hard nodig in die periode. En vooral ook dat hij door zijn functie eventueel meerdere slachtoffers kan maken. Ik was er kapot van. Het was een extra trap na op mijn trauma.

Indien ik het voornemen heb om met dit verhaal naar buiten te gaan om andere mensen te waarschuwen met mijn ervaring, kan ik aangeklaagd worden voor smaad of laster. Kortom: je kan nergens heen als een slachtoffer.

Diezelfde houding van schaamte en schuldgevoel (voor ik startte met de EMDR therapie) had ik ook tijdens het informatief gesprek bij de zedenpolitie. Waardoor het toen bij de melding bleef.

Adviezen
Hierom heb ik een aantal opmerkingen:

Het doen van een aangifte

Zorg dat de slachtoffers zich veilig voelen. Door de PTSS voelen de slachtoffers zich sowieso al onveilig. Toon begrip voor hun trauma. Zodat de slachtoffers zich meer details durven te vertellen, geef ze daarin de ruimte. Het is voor de slachtoffers al heel moeilijk om hun verhaal te vertellen. Stel ze als politie gerust. De politie mag meer de rol als een hulpverlener aannemen. De waarheidsvinding kan zo

ook intact blijven. Stel de 'W' vragen. En blijf empathisch. Toon ook begrip voor de reacties van de slachtoffers zoals bevriezing en verzoeningsreacties. Hierdoor durven slachtoffers beter uit te leggen wat hen precies is overkomen.

Professionele hulp

Bied professionele hulp aan en hulp van iemand die juridische kennis heeft. Slachtofferadvocaten hebben vaak maar een adviesgesprek. Geef slachtofferadvocaten meer ruimte om een aangifte in te dienen samen met hun klant en het verzamelen van bewijs. Welke ondersteunende bewijzen van belang zijn voor het doen van een aangifte. Zodat deze niet vergeten / verwijderd worden.

Machtsmisbruik

Het is belangrijk dat in deze zaak goed gekeken wordt naar de feiten en omstandigheden en kwetsbaarheid van de slachtoffers.

In mijn situatie vind ik dat er duidelijk sprake is van een opzetverkrachting doordat er sprake was van voorbedachte rade en misbruik werd gemaakt van de machtspositie en de gebeurtenis was zeer dwangmatig en gewelddadig. Een bed vol met bloed krijgt een mens niet zomaar en ik was geen maagd en een heel gezond mens. Medisch was ook niets te vinden.

Er zou vanuit de politie en juridische visies meer begrip moeten zijn op de reacties van de slachtoffers die op dat moment bevriezen en verzoenen om te kunnen overleven. En daardoor de situatie vermijden en bagatelliseren. Dat dit niet tegen de slachtoffers wordt gebruikt in een strafzaak. Dat de slachtoffers hierin gesteund worden dat het niet hun schuld is en dat ze goed hebben gehandeld om de situatie te kunnen overleven.

Rechten slachtoffers in het strafrecht

De dader zat fout en niet het slachtoffer. Geef de slachtoffers ruimte om te verklaren wat de redenen zijn dat diegene zich zo heeft gedragen en zorg voor professionele hulp naast het doen van een aangifte bij de politie. Zoals ik eerder schreef, de meeste verkrachtingen zijn niet zo zwart wit.

Mensen met een beperking

Een goede hulp voor mensen die auditief, visuele, lichamelijke of een verstandelijke beperking hebben. Mensen met een auditieve beperking hebben zelfs een grote kans om slachtoffer te zijn van seksueel geweld. Ze zijn extra kwetsbaar en worden vaker als een makkelijke prooi gezien. Mensen met een beperking schamen zich ook enorm omdat zij vaak al tegenslagen te verwerken hebben in de maatschappij. Deze groep zou extra beschermd moeten worden en specifieke aandacht krijgen door de politie en hulpverleners. Het strafrecht zou daar ook op aangepast moeten zijn, niet alleen voor mensen die een verstandelijke beperking hebben.

Verbetering civiel recht en verantwoordelijkheid organisaties klachten

Naast dat het strafrecht verbeterd wordt, wil ik graag ook dat het civiel recht aangepast wordt. Dat de organisaties hun verantwoordelijkheid moeten nemen over de medewerkers die andere medewerkers of klanten seksueel misbruiken. Dat er een meldpunt komt voor slachtoffers die last hebben van de reacties vanuit de organisaties, omdat de kans op recidive binnen organisaties groot kan zijn. Slachtoffers hebben juist steun en begrip heel hard nodig bij het indienen van hun klacht en het verkleint de kans op psychische en emotionele gevolgen. Organisaties hebben verantwoordelijkheid

om rekening te houden met het psychische welzijn van de klanten en medewerkers en organisaties worden daartoe verplicht.

Voorlichtingen

Een ander punt wat ik heel belangrijk vind, is het geven van de voorlichtingen. En dan ook over de eventuele overlevingsreacties en dat men zich niet hoeft te schamen. Niet alleen aan scholen, maar ook in de sportwereld, kunstwereld, hogescholen, universiteiten, reisorganisaties, etc. Seksueel geweld komt immers overal voor. Dat zorgt ook voor meer begrip rondom seksueel geweld.

Door dit aangepaste wetsvoorstel toont u als overheid aan dat seksueel geweld niet wordt getolereerd. Daar ben ik u dankbaar voor. De gevolgen voor de slachtoffers zijn immers zo groot en dit wordt teveel onderschat.

5. Dya

Aan het Ministerie van Justitie en Veiligheid, over het vernieuwde wetsontwerp zedendelicten, reactie op de internet consultatie,

Bedankt voor het luisteren naar de kritiek op het eerste wetsvoorstel vorig jaar en voor het reageren daarop door het wetsvoorstel te wijzigen in wat het nu is geworden.

Bedankt voor het praten met degenen die het hardst worden geraakt door dit onderwerp, in plaats van over ons. Juridisch adequate bescherming bieden voor slachtoffers van seksueel geweld is van een onmiskenbaar groot belang, en dat ontbrak in het verleden.

Hoe de wet er nu voor staat, biedt deze wet een grotere mate van bescherming voor slachtoffers. Hopelijk zal ook de berechting van daders van seksueel geweld vaker gebeuren, want het kom te vaak voor dat daders van seksueel geweld er in de rechtszaal mee wegkomen. Dat probleem is natuurlijk niet de wereld uitgeholpen met deze wet, maar er is een stap in de goede richting gezet als we kijken naar het grote plaatje. We zullen steeds vaker in het publiek debat de discussie met elkaar moeten aangaan over seksuele relaties met elkaar. Wat is 'consent' nou precies en hoe respecteren we elkaars grenzen, zonder daarbij de hartstocht en lust in het seksueel contact met elkaar te verliezen of bang te worden voor elkaar? Consent is een begrip wat zo breed en uiteenlopend ingekleurd kan worden als er mensen zijn die seks hebben, en daarmee is het ook een ingewikkeld onderwerp om het over te hebben. Helaas is het niet zo makkelijk als het invoeren van een wet om consent of instemming een voorwaarde voor seks te maken. Wat voor de een consent is, is dat voor een ander niet. Wat de een ziet als een inbreuk op zijn of haar consent, ziet de ander niet zo. Wat in de ene relatie normaal is, is dat bij de andere niet. Steeds weer moeten mannen en vrouwen zich in het contact met elkaar de vraag stellen of ze respect voor de wederpartij hebben en of ze durven voor zichzelf op te komen en hun eigen belang voorop te zetten. Meer mannen worden bewust van hun onachtzaamheid tegenover hun partners in hun seksuele relaties en meer vrouwen worden zich bewust van hoe ze hun grenzen beter kunnen bepalen en aangeven, en dat hun grenzen er in de eerste plaats sowieso toe doen. Het draait niet alleen om het genot van de ene partij. Respect en vertrouwen en een gevoel van veiligheid en eigenwaarde moet voorop staan, en die richting gaan we op als we het gesprek blijven voeren met elkaar. Dat gesprek moet ook op scholen, op kantoren en op tv worden gevoerd. De overheid kan daar zeker een rol bij spelen, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor het verbeteren van seksuele voorlichtingen op scholen en het subsidiëren van relevante tv-programma's.

De vernieuwde wet zal hopelijk de toon zetten voor de ondergrens die als maatschappij gesteld moet worden aan gewenst en ongewenst seksueel gedrag. Natuurlijk is seksueel geweld hiermee niet de wereld uit geholpen. Ik ben benieuwd hoe dit zich uit gaat spelen in de praktijk en hoe de wet zal worden toegepast op echte gevallen en echte mensen. Een cultuurverandering van de omvang als deze gebeurt niet van de een op de andere dag. Het is in ieder geval een gesprek met een open einde.

6. Legien

Geachte Minister Ferd Grapperhaus,

Stelt u zich eens voor dat uw bezoek de voordeur open laat staan bij het verlaten van uw huis. Een voorbijganger loopt langs, ziet de open deur van de garage of schuur en handelt alsof u er geen bezwaar tegen heeft als hij uw garage of schuur betreedt. Immers er hangt geen bordje met “inbraak verboden”. Hij neemt een fiets van u mee en verlaat uw huis, in de veronderstelling dat hij passend naar de omstandigheden heeft gehandeld.

Dat de deur van uw garage of schuur open stond, gaf de voorbijganger nog geen recht op het betreden van uw domein. Het meenemen van uw fiets is niet in afstemming met u gebeurt, ook al was u thuis. De voorbijganger heeft niet aangebeld om u te vragen of hij uw fiets mocht meenemen.

Zo simpel als dit, is ook een seksueel misdrijf. In de analogie is het huis iemands lichaam.

Het lichaam is aanwezig bij álle interactie, de deur kan open staan (iemand is ingegaan op een uitnodiging van de ander voor een etentje), maar betekent dat dan dat iemands lichaam betreden mag worden? Nee, niet direct. Ténzij dat door de omstandigheden zeer duidelijk is gebleken of iemand heel duidelijk heeft gemaakt dat die persoon dat heel graag wil, dus door een enthousiaste ‘ja’. Tenzij iemand geïnformeerd heeft naar de wens voor seks.

Nu ik dit voorbeeld geïntroduceerd heb, wil ik graag mijn gedachtes met u delen op enkele elementen van het tweede voorontwerp. Ik heb enkele gedachtes al met u mogen delen tijdens de 2 persoonlijke gesprekken tussen deze actiegroep van Amnesty met u. Ik voeg hier ook zeer persoonlijke informatie toe, die ik bereid ben te delen voor het groter doel, dat de wetgeving rond seksuele misdrijven goed komt en recht doet aan slachtoffers.

Het voorbeeld hierboven en de noodzakelijke verandering in mentaliteit en onderzoeksplicht naar een enthousiaste ja

De enthousiaste ja. Dus geen slappe ‘ja’, want dit zou een vorm kunnen zijn die u - heel terecht beschreven in de Memorie van toelichting en persoonlijk toegelicht in onze gesprekken - juist wilt voorkomen, dat deze instemming onder druk wordt gevormd.

Lezers van bovenstaande voorbeeld hoor ik al denken: “Maar het is toch duidelijk dat een huis niet onuitgenodigd betreden mag worden?” Het is toch duidelijk dat iemand een fiets niet zomaar mag meenemen?”.

Dat is precies de mentaliteit die moet gaan veranderen. Het is toch duidelijk dat iemands lichaam van iemand is en dat een ander daar geen toegang toe of zeggenschap over heeft? Ook al lijken de omstandigheden uitnodigend?

Uw onderzoeksplicht is daarin een charmant middel om te onderzoeken of de ander een enthousiaste ja heeft. Alleen dan kan degene die iets initieert in afstemming, met consent, verdere intieme interactie vervolgen. De verantwoordelijkheid ligt bij de initiator, precies waar hij hoort te liggen.

Verjaringstermijn en de impact van seksueel geweld

Waar ben ik dan niet gecharmeerd van? Van de verjaringstermijnen. Rationeel begrijp ik dat het Wetboek opgesteld is met een bestaande systematiek. Ik begrijp dat deze systematiek rekening dient

te houden met verschillende belangen en verschillende doelstellingen. U dient rekening te houden met de erkenning die een *slachtoffer* nodig heeft voor het gebeurde. Deze erkenning bevordert de verwerking van een misdrijf. U heeft te denken aan een *pleger*, waar het gaat over een mens. En u heeft te maken met een *samenleving*. Ik voel daar zeker ook een uitdaging in het recht doen aan deze drie aspecten. Ik wil u graag meenemen in mijn gedachtes rond deze drie aspecten.

Impact van seksueel geweld

Ik denk echter dat de bestaande systematiek van strafmaten en verjaring niet voldoende rekening houdt met de laatste inzichten wat betreft impact van seksueel geweld op het leven van slachtoffers.

De impact van seksueel geweld reikt verder dan alleen het leven van het *slachtoffer*. De impact raakt het hele leef- en dus ook werksysteem van een slachtoffer en daarmee de hele samenleving. We hebben hiermee met elkaar een verantwoordelijkheid voor elkaar, voor slachtoffers en naasten, zorg te dragen. Wat een slachtoffer overkomt, is in mijn optiek dus geen individueel probleem, maar een maatschappelijk probleem.

Zo vind ik ook dat de *pleger* het niet zelf uit moet zoeken en niet alleen hoeft te dragen. Een pleger wordt zoals ieder mens gevormd en beïnvloed door de gebeurtenissen in diens leven en door de samenleving. En dat een pleger ook een mens is die een kans en gelegenheid verdient in de maatschappij. Ook de zorg dragen voor plegers en het pogen tot voorkomen van toekomstige plegers is een maatschappelijk en geen individueel probleem.

Dan, zoals u terecht optekent in uw Memorie van toelichting, de veranderde sociale norm dat seks vrijwillig en gelijkwaardig dient te zijn. Het bewustzijn in de *samenleving* rond seksuele autonomie en seksuele gelijkwaardigheid is verschoven. Dat de wet nu mee verandert is een noodzakelijke bevestiging hiervan en zet de toon voor het vervolg, het verdere maatschappelijk debat.

Voor de erkenning van het leed van het *slachtoffer* wil ik het volgende aanhalen uit het wetsvoorstel en het huidig Wetboek van Strafrecht.

- Artikel 242, *Schuldverkrachting*, met gevangenisstraf van ten hoogste **vier** jaren of geldboete van de vierde categorie

- Artikel 241 *Opzetaanranding*, *gekwalificeerde opzetaanranding*, lid 1 opzetaanranding, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste **zes** jaren of geldboete van de vierde categorie en lid 2 gevangenisstraf van ten hoogste **acht** jaren of geldboete van de vijfde categorie.

- Pagina 12 uit Memorie van toelichting
  "opzettelijk toebrengen van zwaar lichamelijk letsel (maximaal **acht** jaren gevangenisstraf)"

- Artikel 82 (uit het huidig Wetboek van Strafrecht, Eerste Boek met Algemene bepalingen)

1. Onder zwaar lichamelijk letsel worden begrepen: ziekte die geen uitzicht op volkomen genezing overlaat, voortdurende ongeschiktheid tot uitoefening van zijn ambts- of beroepsbezigheden, en afdrijving of dood van de vrucht van een vrouw.

2. Onder zwaar lichamelijk letsel wordt mede begrepen storing van de verstandelijke vermogens die langer dan vier weken geduurd heeft.

Zwaar lichamelijk letsel

Ik beschouw een verkrachting als een zwaar lichamelijk letsel, hieronder mijn onderbouwing gebaseerd op artikel 82. Met deze onderbouwing kan ik de strafmaat van een schuldverkrachting van vier jaar dan ook niet begrijpen.

Vele slachtoffers, hulpverleners en traumadeskundigen zullen het met mij eens zijn dat er na seksueel geweld vaak geen uitzicht is op volkomen genezing.

Uit persoonlijke ervaring kan ik u vertellen dat ik geen uitzicht had en heb op volkomen genezing. Ja, ik heb het een plek gegeven. Ja, na jaren hard werken kan ik verder leven en kan ik productief en gelukkig zijn. Maar het gaat nooit weg. Het is dan geen ziekte, wel een trauma.

Uit persoonlijke ervaring en onderzoek kan ik bevestigen dat mijn verstandelijke vermogens na seksueel geweld (helaas!) ook langer dan 4 weken verstoord zijn geweest. Mijn testscores als onderdeel van een assessment bij een werkgever met onderdelen als verbaal redeneren, numeriek redeneren, inductief logisch denken, deductief logisch denken waren tijdelijk verlaagd naar beneden gemiddeld (traag en inaccuraat). Na een gedegen periode van traumaverwerking heb ik dezelfde assessment opnieuw gedaan en scoorde ik boven gemiddeld (accuraat en snel). Ik deel deze zeer persoonlijke informatie met u, om (met de kracht van beeld) te illustreren wat een deel van de impact is van de verkrachting die ik op 16-jarige leeftijd heb meegemaakt.

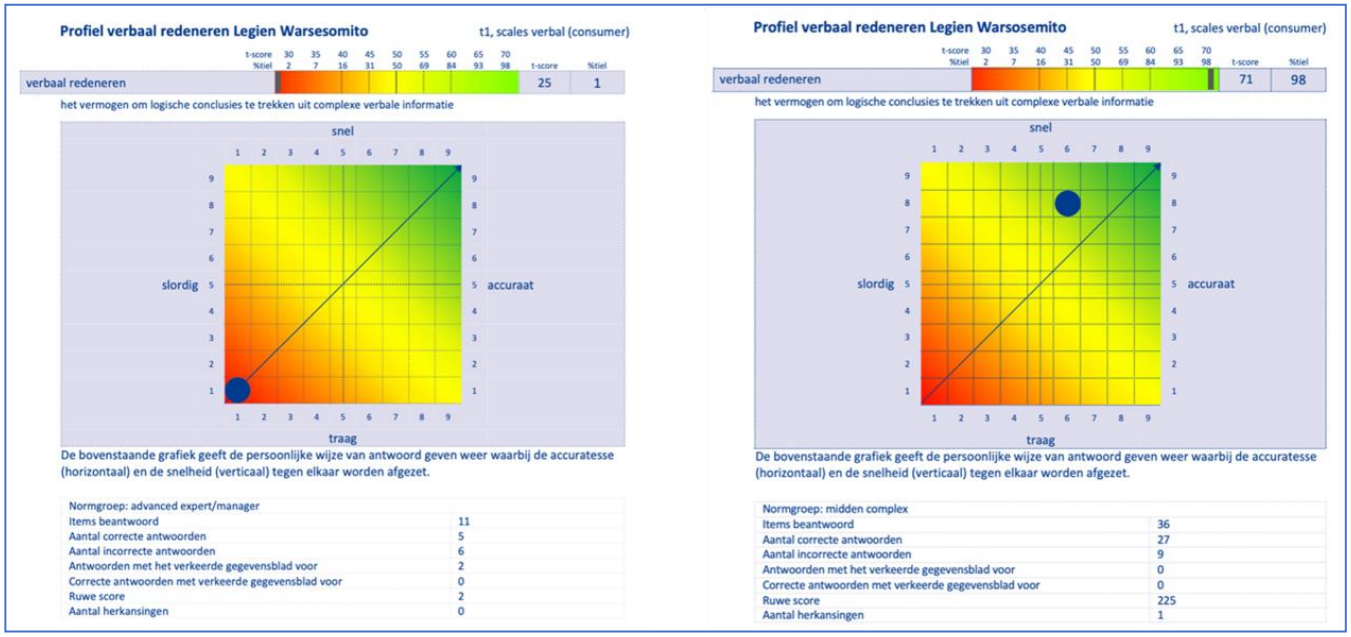

Afbeelding 1. Testscores assessment 2016 en 2018.

Vanzelfsprekend hebben beide scores impact gehad op onder andere mijn carrière, mijn arbeidsproductiviteit, mijn zelfvertrouwen, zelfbeeld, levensgeluk, welzijn, welbevinden in emotioneel, mentaal en fysiek opzicht. Indien u hier meer over wilt weten, ben ik meer dan bereid dit persoonlijk toe te lichten.

Verjaringstermijn

De bijbehorende verjaringstermijnen zijn voor schuldverkrachting 12 jaar en voor opzetaanranding en gekwalificeerde opzetaanranding 12 en 20 jaar.

Het toepassen van de huidige systematiek vind ik niet passend bij het leed van slachtoffers, omdat het trauma voor een slachtoffer van een schuldverkrachting minstens net zo zwaar kan zijn als bij een opzetaanranding. De huidige systematiek vindt dat plegers van opzet zwaarder bestraft dienen te worden. Hierboven heb ik al toegelicht waarom ik vind dat een verkrachting als zwaar lichamelijk geweld geïnterpreteerd zou kunnen worden met bijbehorende, hogere strafmaten.

Indien u vindt dat deze hogere strafmaten niet passen, zou ik u het volgende willen verzoeken, om in overweging te nemen de slachtoffers de gelegenheid niet te ontnemen om aangifte te doen na een verjaringstermijn, door het laten vervallen van de verjaringstermijn.

Door persoonlijke omstandigheden en een onverwerkt trauma kan het echt jaren duren voordat een slachtoffer over seksueel geweld praat, laat staan om hulp vraagt en/of aangifte doet.

In mijn geval bijna 20 jaar. Een vriendin van mij zelfs 36 jaar. Het doen van aangifte is een mijlpaal geweest in mijn verwerkingsproces. De huidige verjaringstermijnen belemmeren deze kans op onder andere levensgeluk en verbetering van de arbeidsproductiviteit.

Onderzoek van Read et al. (2006) laat zien dat vrouwen gemiddeld 16 jaar wachten voordat ze, uit eigen beweging, met iemand over hun ervaring praten. In eerste instantie vaak omdat de schaamte en schuldgevoelens te groot zijn. Later onder andere omdat ze zelf geen verband (meer) leggen met hun klachten. Hulpverleners op hun beurt zijn te weinig alert op signalen en ook terughoudend om deze te bespreken als ze deze wel waarnemen. De problemen als gevolg van seksueel geweld zijn zo divers dat dit het voor professionals lastig maakt seksueel geweld als onderliggend probleem te detecteren.

https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Wat-werkt-bij-hulp-na-seksueel-misbruik%20%5BMOV-13040365-1.1%5D.pdf

Bij mannen duurt het gemiddeld zelfs langer, lezen we in het boek Traumaseksualiteit en uit empirisch onderzoek van Peter John Schouten.

Polyvagaal theorie

In ons tweede gesprek heb ik u verteld over de polyvagaal theorie, over de werking van ons autonome zenuwstelsel. Eerder werd daar een onderscheid gemaakt in het sympatische en parasympatische stelsel. Het sympatische stelsel is verantwoordelijk voor mobilisatie, dus voor vechten of vluchten. Het parasympatische deel is volgens de polyvagaal theorie (S.W.Porges) op te delen in een ventraal en dorsaal systeem. Waarbij het ventrale systeem constant scant of iemand in veiligheid is en zo ja, sociaal kan verbinden. Het dorsale systeem zorgt ervoor dat als iemand niet als in veiligheid wordt beschouwd, immobiel wordt. Dit laatste kennen we nu als de ‘freeze’ reactie.

Bij een trauma kan een chronische staat van vechten/vluchten of immobilisatie ontstaan. Met verstrekkende gezondheidsklachten als gevolg, maar ook dat het sociaal verbinden niet goed lukt. Het is juist dat, wat we nodig hebben in het leven om gelukkig en succesvol te zijn, onszelf verbinden met anderen is cruciaal. Zonder kennis en hulp komt men niet uit deze chronische staten, dit kan dan makkelijk jaren duren, langer dan de huidige verjaringstermijnen.

Dank en hoop

In deze reactie met mijn reflecties wil ik u niet alleen op de hoogte stellen van mijn bedenkingen en bezwaren, ik wil u ook uit de grond van mijn hart bedanken voor het schrappen van de ondraaglijke term 'seks tegen de wil' (uit de eerste consultatieversie).

Dank voor de modernisering die u realiseert o.a. in het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht. Het wijzigen van de Titel van Misdrijven tegen de zeden naar Seksuele misdrijven geeft al aan dat u de tijdsgeest van invloed laat zijn. Andersom is het ook zo, dat wat er opgesteld is in het Wetboek, de toon zet voor het maatschappelijk debat, door het duidelijk en helder te beschrijven wat we niet tolereren in onze maatschappij. Deze modernisering was over datum, ik waardeer uw zorgvuldigheid in dit proces.

In uw Memorie van toelichting geeft u blijk van de belangrijkheid rond de kennis van tonische immobiliteit ('freeze'). Een meerderheid van slachtoffers van seksueel geweld belandt in deze natuurlijke reactie en is niet machtig zich te redden uit deze situatie. Het zou de hele *samenleving* helpen als deze reactie nog breder aandacht krijgt en onderdeel wordt van de basiskennis van wat men leert op school.

Als (toekomstige) slachtoffers beseffen dat het een reactie is van het autonome zenuwstelsel waar het lichaam geen keuze meer heeft, zouden slachtoffers zich minder schuldig kunnen voelen en minder schamen, waardoor ze eerder hulp kunnen gaan zoeken.

Als de freeze reactie meer bekendheid krijgt, zullen in een intieme setting degene die het overkomt en de ander die erbij is, meer besef hebben wat er speelt en daar ook gepaster op kunnen handelen. Als ik had geweten dat mijn freeze geen bewuste keuze was, had ik me minder geschaamd en minder schuldig gevoeld en eerder hulp gezocht. Zeker ook als ik de kennis had gehad dat er zelf uitkomen niet zou lukken. Dat het normaal of zelfs noodzakelijk is om hier hulp bij te krijgen.

U erkent de verantwoordelijkheid van de pleger, in de Consultatieversie memorie van toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven sectie 3.2 Nieuwe delictsvormen van aanranding en verkrachting in de zinsneden "had moeten afleiden" en "voor ieder weldenkend mens niet te missen uiterlijk waarneembare contra-indicaties waaruit een ontbrekende wil bij de ander had moeten worden afgeleid". Zoals u zegt, u gaat verder dan andere landen, het is hier vooruitstrevend te noemen wat u hier neerzet. Het correct interpreteren van een freeze reactie is een contra-indicatie waar gepast handelen de nieuwe norm moet worden.

De samenleving heeft hier een verantwoordelijkheid en tegelijkertijd ook hulp nodig.

Ik leef in een optimistische veronderstelling dat we met een beter besef en groter bewustzijn rond de freeze reactie en seksuele autonomie en seksuele gelijkwaardigheid een deel van de schuldpleeg misdrijven zouden kunnen voorkomen. Ik heb de hoop en wens en zie het als een noodzakelijkheid dat scholing en voorlichting (onder andere) hierover onderdeel gaat worden van het onderwijs-, gezondheids- en veiligheidsbeleid van Nederland. Door de wet aan te passen met de freeze reactie in het achterhoofd, heeft u een eerste stap hierin gezet. Ik hoop dat u en uw collega ministers deze

verantwoordelijkheid verder oppakken. Zodat scholing en voorlichting op het onderwijs, hulpverlening maar ook bij de politie mogelijk gemaakt gaan worden. En dat de lijn wordt gevolgd die u gezet heeft in de vooruitstrevendheid en we met elkaar werken aan een betrokken en bloeiende samenleving.

Tenslotte wil ik afsluiten met een beeldverhaal, waarin ik vertel over het doen van aangifte en waarom ik daar zolang niet klaar voor was. Aan het eind van het jaar waarin ik aangifte deed zou de verjaringstermijn verlopen. Ik was dus nipt op tijd en had deze kans niet willen missen.

Voor de lezers van deze reactie op de internetconsultatie geef ik hier een **TRIGGER WARNING**. In het beeldmateriaal zitten enkele intense beelden.

Hoogachtend,

Legien Warsosemito-Schenk

Bijlage: Beeldverhaal Legien

1.

2.

3.

4.

Ik was 16 en begon in die tijd nieuwsgierig te worden naar seks.
Hij was 40 en een soort dokter.
Niet iemand die je tegenspreekt.

5.

Hij heeft de macht over mij genomen en ik heb het laten gebeuren.
Ik was erbij en toch niet.
Mijn schaamte daarna was enorm. Zo groot dat ik het diep van binnen heb verstopt voor iedereen.
Ook voor mijzelf.

6.

Maar de muur die ik om mijn gevoel heb gebouwd staat mijn geluk nu in de weg.
Ik heb besloten die muur af te breken.

7.

Ik heb het aan mijn vriend verteld.
En voor het eerst huil ik om mijn verdriet.

8.

Ik zoek ook professionele hulp.
EMDR helpt mij om de eerste stapjes te maken in de lange weg van heling.
Mijn partner en mijn werk geven mij de ruimte en ik shop actief en bewust in het zorgaanbod.

9.

Er komt ruimte om het te zien voor wat het was.
Voor het eerst durf ik aan de dader te denken als dader en aan mijzelf als slachtoffer.
Dit besef helpt mij om afstand te nemen van het schuldgevoel waar ik mee worstel.

10.

Ook werk ik aan het herstellen van de relatie met mijn lijf.
Ik heb me nooit meer heel gevoeld na wat er was gebeurd.
Ik bouw aan vertrouwen in mijzelf en maak kennis met wie ik ben, wat ik wil en wat ik voel.

11.

En ik maak stappen.
Ik kom vaker voor mijzelf op! Ik durf boos te worden.
En ik neem controle waar ik dat vroeger niet deed.
Ik voel dat wat er is gebeurd niet ongemerkt en ongestraft voorbij mag gaan.

12.

Hij moet verantwoording afleggen voor zijn daden.
Ik heb aangifte gedaan.

13.

De politie heeft mij gehoord. Er is een onderzoek gestart.
Het doen van aangifte is belangrijk voor mijn verwerking.

14.

De zedenpolitie in Amsterdam is ongelofelijk respectvol en zij gaven mij de steun die ik nodig had om het terug te halen.
Het is zwaar en confronterend.
Ik merk dat ik weer in mijzelf kruip en moe ben. Net als de eerste periode nadat ik het gedeeld had.

15.

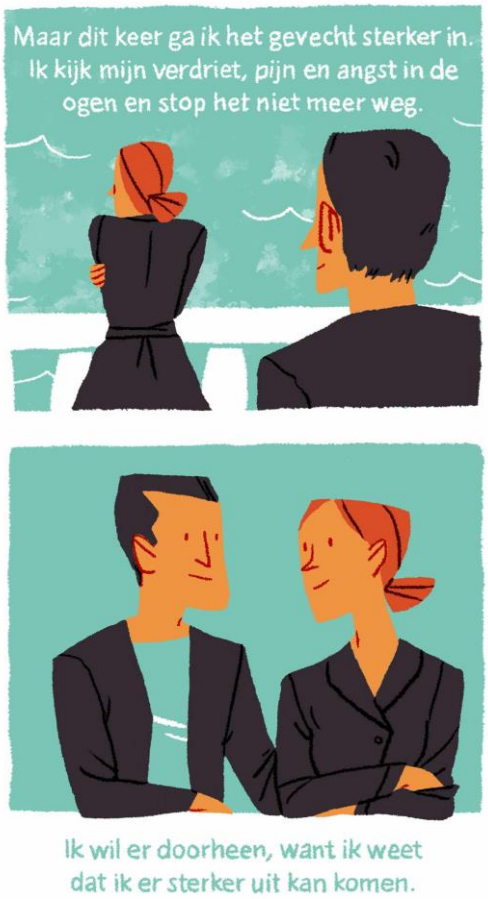
Maar dit keer ga ik het gevecht sterker in. Ik kijk mijn verdriet, pijn en angst in de ogen en stop het niet meer weg.
Ik wil er doorheen, want ik weet dat ik er sterker uit kan komen.

16.

Ik doe van alles om mij van binnen en buiten te sterken.
Met aandacht voor eten, sporten, dansen, lachen en yoga.

17.

Ik durf kwetsbaarder, nieuwsgieriger en speelser te zijn.
En dat houdt mij in dit lastige traject dicht bij mijn vriend.

18.

Ik leg ook contact met bijzondere mensen.
Ik heb een kring van zusters om mij heen verzameld. Mijn zoektocht en de rechtszaak geven hen kracht en zij geven dat terug aan mij.

19.

Ik hoef mij niet meer te schamen voor zijn daden.
Het is nu iets tussen hem en het recht.

20.

21.

22. Aan alle slachtoffers die gevangen zitten
in de stilte wil ik zeggen:

Je verdriet is echt,
het is niet jouw schuld
en je hoeft het niet allemaal
alleen te dragen.

Er zijn mensen die je kunnen en
willen helpen.

Maar kies jouw moment
en zorg vooral goed voor jezelf.